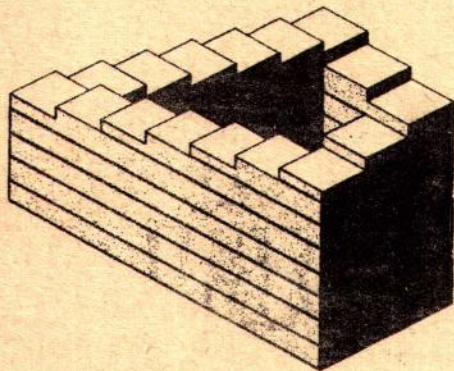

Lanti pri Edukado

LA SONA-PENSO

F 47 - Laroque-Timbaut
Febr. 1973 - N° 88 A

E N H A V O

.-----o-----.

Antaŭparolo: Kia homo estis Lanti? ... 3

P R I E D U K A D O

Mondlingvo

Vivantigi esperanton ... 7

Esperanto estas la plej malfacile
ellernebla lingvo ... 9

Malgranda kaŭzo, granda efiko ... 10

Organizado

Ĉu unue SAT-anoj? ... 11

La signifo de niaj kongresoj ... 12

Superpartieco ... 13

Edukado

Ĉu ni obeu tradicion aŭ racion? ... 17

Kio estas burĝo? ... 18

Fonto de ideoj ... 19

Ni ne diigu la racion ... 21

Ateistoj estas malmultaj ... 22

Al ĉiu sia tasko ... 23

Idealo estas necesa ... 24

Kio estas animo? ... 25

Dogmo - Dogmiĝo ... 27

Edukado - Agitado ... 28

For, pastreca maniero! ... 29

Kulturi la simplan saĝon ... 30

Intelektulo? - Manlaborulo? ... 32

Denove pri dubemo ... 35

Forto de ideoj ... 36

Cerbaĵ sekrecioj ... 38

Antaùparolo
de
kdo L. Bannier:
(ekstrakto)

Kia homo estis LANTI ?

... " Ni pliproksimiĝu por lin vidi pli detale, k nombradi liajn ecojn, bonajn k malbonajn. Generale, kiam li renkontas novulon, Lanti aspektas kvazaù li ne scius kion diri, sed rapide retrovas sian ekvilibron k komencas komplimenti...ironie. Por iuj K-doj tia renkontiĝo estas malplaĉa, k kiu vidis lin nur unu fojon, tiu ne certe simpatias al li. Jes, li ŝatas moki, sed ne malŝatas la mokojn pri siaj mallertoj k mankoj. Ĉu kolerema? Ne kolerema, sed... eksplodema, ĝis perdo de memrego. Tiu interna perturbo blovas tra lian fizionomion, - lia gestado fulmas, - lia lango nodiĝas, mismoviĝas, - sed atentu! ne kredu, ke jen estas la psikologia momento por lin svenige frapi; atentu! tiu fazo de la ludo estas, male, por vi la plej danĝera; ĝuste kiam lia kolero atingas sian kulminon, tiam fariĝas plej trafaj, plej potencaj liaj juĝkapablo, argumentado k batalrimedoj, - k ĉio estas ĵetata en plej perfekta ordo al la vizaĝo de lia antagonisto. Kaj sub tiu lavango, oni ne scias kien rifuĝi; kien ajn vi kaŝiĝu, kion ajn vi diru, kiel ajn vi ataku, la batalo ne finiĝos sen domaĝo por vi.

Ĉu tia humoro estas konstanta ĉe Lanti ? Certe ne , sed lia kvieto ne longe daùros se, dum la diskutado, vi eldiras stultaĵojn pri grava problemo. Nu! ĉu nur paroli pri bagateloj, pri sensignifaj aferoj? Jen, vi do provu, k vi tuj vidos kiel li malatentas pri vi, kvazaù vi sidus ĉe la antipodo, k kiel baldaù k malvarma estos la adiaùo.

Ankaŭ tre amuza estas la maniero laŭ kiu Lanti mispaŝigas k kaptas supraĵulon, kiu pretendas scii ĉion. La roloj baldaŭ interŝanĝiĝas k, konfuzite, la naivulo sidas ĝentile kiel lernanto k aŭskultas la lecionon humile.

Kiam en diskutado, buŝa aŭ skriba, li luktas kontraŭ fortulo, ruzulo, li uzas alian taktikon; rapide li penas la armilojn liajn, observas momente lian metodon, serĉas lian tiklan punkton, palpante tie k tie, foruzas lian forton k nervaron senĉese per trompaj atakoj, eĉ, laŭnecese, ŝajnigas sin mallerta; k jen subite la kontraŭulo sterniĝas vundita sur la tapiŝo. Nun, kiu alia volas lukti?...

Ĉu Lanti estas monduma? Jes, se la reguloj mondumaj koincidas kun liaj emoj k principoj; fakte tiu koincido ne oftas! - Ĉe via hejmo, ne invitu lin sidiĝi sur seĝon..., ĉar lia prefera sinteno por ripozi estas: post-aĵo ĉe planko, genuoj ĉe mentono, manoj kunigitaj antaŭ la kruroj. - Ne atendu de li komplimentojn banalajn aŭ kondolencojn, ĉar li juĝas tion senutila. Ne mortu, ĉar vi ne ĝuos la plezuron "senti" lin post via ĉerko: li ja ne povas kompreni, ke, en la nuna epoko, postvivas ankoraŭ tiaj religiaĉaj moroj antikvaj. Kaj multfoje mi aŭdis lin diri, ke post la morto, la korpo fariĝas danĝera putraĵo urĝe balaenda, urĝe transportenda al bruligejo senceremonie kiel kuirejaj ruboj. Sur la strato li malatentas funebran sekvantaron, kvazaŭ ĝi estus veturilaro de vojpurigistoj; k tiu nerespekto estas ĉe li tre natura, nevanta, senafekta.

Kaj mokema rideto aperas sur liaj lipoj, kiam li preterpasas monumenton al mortinta famulo. - Kaj, ĉu konfesinde? li eĉ ne konsentis ĉeesti la entombigon de siaj gepatroj...

Lanti ŝatas marŝadi, ekskursi se tempo restas; k sur la kamparo, li ĝuas infanan plezuron saltante trans fo-sojn, riveretojn, fadenbarilojn, obstaklojn, ktp. Treege vigla, spite lia aĝo (52 jaroj). En plena aero, kontraste al lia humorostato ĉe la skribotablo, li estas tre ĝaja, eĉ petolema, ridegas brue, plengorĝe, moviĝe, k ridigas per rakontoj kiuj konigas, ke li estas iel disĉiplo de Rabele (Rabelais).

Kiagrade instruita li estas? Kian diplomon? Neniam ! Tamen per sia obstino, persisto, laboremo k eksterordinaraj komprenpovo k prudento (kiu najbaras pace kun kurioza intuicio!), k ankaŭ dank'al sia fenomenaj memororgano, li povis kompletigi sian konhavon ĝis tia grado, ke...veraj diplomitoj universitataj dubas ankoraŭ pri lia modesta deveno. Lastatempe, Prof. Groĵan-Mopen (Grosjean-Maupin), en sia recenzo pri "NACIIISMO" ("Sen-naciulo" n-o 305/6) skribas, ke "Lanti montras en ĉi tiu verko ne nur vere sciencan, tre alte ŝatindan objektivemon, sed ankaŭ egan k maloftan klarecon ĉe la koncepto k komprenigo". Tiom da scienca metodo ĉe iu, kiu tiom malmulte, tiom mal-skolastike la sciencan studis! Ĉu ne ĝuste pro tio?

Se oni demandus al mi: "Kia estas la filozofio de Lanti?" profunda estus mia embaraso por respondi. Eble li mem ne scias! Estas vere, ke mi tre ofte vidis sur lia skribo-tablo verkojn de Niĉe (Nietzsche), sed kred-eble estus eraro konkludi el tio, ke li estas niĉeano. Neniam mi demandis lin pri tio, tial ke tre verŝajne mi ricevus nur mokan, sarkasman respondon, aŭ aŭdus rabelezan difinon pri filozofio. Sed ne necesas demandi lin por konvinkiĝi, ke li estas kore k spirite ligita al sia klaso, al la proletaro. Mi emas pensi, ke la simpla saĝo konsistigas la tutan filozofion de Lanti k ke nur tian li agnoskas kiel vere valoran.

Almenaŭ certa tio, ke li emas herezumi. Kiam li estis kompartiano, mi aŭdis lin pli forte kritiki la de tiu Partio gvidadon ol dekiam li ĉesis esti partiano. Kaj ĉu ne estis stranga partiano, stranga civitano tiu, kiu neniam partoprenis balotojn por elekti deputitojn aŭ urbkonsilantojn? Estas ja fakto, ke li, ŝtatinstruisto, neniam klopodis por uzi sian voĉdonrajton. Li tamen jam rakontis, ke iun fojon, li iris al la urbdomo tiucele, sed ĉar li devis atendi eble duonhoron, tio superis la limon de lia pacienco; li do revenis hejmen k neniam plu provis akiri la rajton meti voĉdonilon en keston.

Mi citas tiun anekdoton, tial ke ĝi estas karakteriza. Sed oni ne konkludu el tio, ke la aŭtoro de ĉi tiuj "VORTOJ" estas malseriozulo. Kiam li diras "jes", tiu

vorto fakte estas plen-jesa. Plej granda ĉagreno ĉe Lanti kredeble estas ne povi plenumi promeson libere faritan. Lanti havas ĝuste la spiritostaton, kiu taŭgas por gvidi nian movadon: li certe povas rilati tute senpartiece al la diversaj tendencoj, kiuj kelkfoje kumpuŝiĝas en SAT. Sed li eluzas ĉian okazon por elmontri la strangan, nekonsekvencan starmanieron de tiuj gvidantoj de partioj aŭ organizoj laboristaj, kiuj ne estas esperantistoj. Li estas profunde konvinkita, ke ĉiuj tiuj homoj iel perfidas la klasajn interesojn de l'Proletaro. Perdinte sian fidon al anarkistaj gvidantoj, pro ilia sinteno dum la mondmilito, Lanti, kiu lernis esperanton ĉe la fronto, decidis sin doni plene al la esperanta afero, kio ne signifas, ke li fremdas al ĉio, kio ne rilatas al esperanto, tute ne! - Lanti legas, pliĝuste studas multege da revuoj k verkoj ekonomi-politikaj de ĉiuj socialismaj tendencoj, k ankaŭ historiajn, filozofiajn k eĉ sciencajn verkojn. Tion li ja faras senhalte de pli ol dek jaroj, k estas iafoje tre mirige konstati, ke homo tiel skeptikema povas tamen esti tiom agema k laborema por afero tiom sendanka k donanta neniom da materia profito. Lia sciavido estas nesatigebla."

L. B A N N I E R

-----O-----

Noto de la kompilinto: Tiu ĉi enkonduko estas ekstrakto el la antaŭparolo de la eldono de 1931 de "VORTOJ de Kamarado LANTI" (kies ĉapitro pri sennaciismo estis reeldonita de SAT en 1961 en la broŝuro "Lanti pri Sennaciismo") kaj kies plej interesajn, alitemajn artikolojn vi povas nun profite legi en la sekvantaj paĝoj.

Vivantigi Esperanton

En la priesperanta raporto akceptita de la Ligo de Nacioj oni povas legi pri milionoj da lernolibroj jam disvenditaj en la mondo.

Nu, ni komparu la nombron de veraj praktikantoj de esperanto kun tiu de lernolibroaĉetintoj.

Nur abonantoj de esperante redaktataj gazetoj indas esti konsiderataj kiel praktikantoj de la lingvo. Sciante, ke la plej legataj eliras apenaŭ dekmil-ekzemple, oni tuj povas ekvidi, kiom sensignifa estas la rezulto de la ĝisnuna propagando.

Kiel klarigi tiun bedaŭrindan konstaton?

Multaj personoj lernis esperanton nur pro modo, pro ia dandismo. Neniam ili konsciis pri la gravo de la mondlingva afero. Forpasis la modo, aŭ pro ia kaŭzo ili ne plu okupiĝis pri la afero.

La plejmulto el la aĉetintoj de lernolibroj ne ĝisfunde lernis la lingvon. - "Ĝi estas tiel facile lernebla!" diras la troigemuloj, - k pro tio ne trovas ian ĝuon en legado de esperantaj tekstoj. Tiuj baldaŭ ĉesis interesiĝi pri la movado.

Internaciistoj lernis esperanton, ĉar ili opiniis, ke internacia lingvo estas internaciigilo. Sed ne trovante okazon apliki praktike sian scion, ili ankaŭ forlasis niajn vicojn.

La ridinda, fireligieca spirito, kiu antaŭmilite ĉiam prezidis en esperantaj manifestacioj, forpelis kelkajn revoluciulojn, kiuj ne volis partopreni en movado aspektanta kiel kvazaŭa "Sav-armeo".

Aliaj kaŭzoj ekzistas, kiuj ankaŭ povus respondi al la ĉi-supre starigita demando.

Kiaj ajn estas la kialoj, kiuj malhelpis la enplantiĝon de esperanto en la vivo, oni ne povas malatenti la fakton, ke, malgraŭ disvendado de milionoj da lernolibroj, la nombro de veraj praktikantoj estas ankoraŭ tre malgranda.

Tamen, nur praktikantoj de lingvo igas ĝin vivanta: Latinon ĉiutage k devige lernas milionoj da studentoj en la tuta mondo. Spite tio latino restas nur mortinta lingvo, tial ke ĝi ne estas uzata en la praktiko.

Ni do unue devas plene konscii pri la nepra neceso de ofta uzado de esperanto, por eliri, almenaŭ spirite, el la kadro de nia nacio, - cele al tutmonda kulturo. Ni devas ĝisfunde lernadi nian lingvon por ĝui ĝian spiriton k ĝin vivantigi per novaj esprimmanieroj.

Uzi esperanton, ne farante gramatikajn erarojn estas nur akcesoraĵo. Kio gravas, tio estas encerbigi, enmensigi la geniecon de la racia esprimilo, kiun kreis Zamenhof.

Kaj precipe ĉiuj SAT-anoj devas lerte penadi por ke nia organizo ebligu al ĉiuj materialan utiligadon de esperanto.

La ĝisnuna preskaŭ nur varba propagando similis la mitologian barelon de la Danaidinoj. Oni varbis, varbadis, sed la varbitoj nur transpasis la senfundan esperantan movadon.

Mi esperas, ke fine ĉiuj seriozuloj atentos pri la faktoj; komprenos, ke nia afero estos solida nur kiam la aĉetintoj de gramatikoj ne forlasos esperanton post kelka tempo, sed enviciĝos en SAT por utiligi sian lernan akiraĵon.

Al ĉiuj varbitoj ni komprenigu, ke ili kuntrenas naciecan heredaĵon, kiun necesas forĵeti per kiel eble plej ofta uzado de sennacieca lingvo kun ĉiulandaj samcelanoj. Esperanto estu en niaj manoj trafa edukilo, kiu igos nin indaj mondcivitanoj.

Tiele ĝi fariĝos vere vivanta lingvo, kiu kreos mondkulturon, sennaciecan spiriton, - k helpos al la ruinigo de la landlimoj; al la forigo de la haladza patriotismo mortiga.

(XII - 1922)

Prediki sennaciiemon al neesperantistoj estus same ridinde k maltrafe kiel instrui beletristikon al analfabeto.

Esperanto estas la plej malfacile
ellernebla lingvo

Diri, ke esperanto estas facile ellernebla, estas gravega eraro. Mi asertas, ke ĝi estas pli malfacila ol iu ajn alia lingvo.

- Paradokso!... Absurdo!...

- Eble, sed almenaŭ bonvolu atente pripensi jenon: unu el la ĉefaj trajtoj de l'artefarita lingvo estas ĝia logikeco. Sed en preskaŭ ĉiuj niaj faroj ni agas nelogike. Ni obeas kutimojn, tradicion, morojn, leĝojn, kiuj havas nenion komunan kun logiko.

Tiu nelogikeco reflektiĝas en la naciaj naturaj lingvoj, kiujn ni jam akiris senlerne ĉe la brusto de nia patrino. Tute nature ni uzas nelogikajn esprimmanierojn. Kaj se ni lernas fremdan nacian lingvon, ni trovas en ĝi similajn nelogikaĵojn, kiel tiajn ekzistantajn en nia gepatra. Tial nia spirito troviĝas kvazaŭ en konata regiono k'alkutimiĝas.

Sed esperanto devigas nin senĉese obei logikon, se ni volas paroli korekte k'ne nur pli malpli kompreneble. Tia penado al stila logikeco en esperanto estas kontraŭnatura, malfacila k'sekve neniam absolute sukcesa.

Neniam mi, vi, ni ĉiuj, kapablos tute perfekte uzadi esperanton. Kapablus fari tion nur ĝisostaj sennaciuloj, t.e. homoj nun ne ekzistantaj.

Ni do konsciu pri niaj mankoj. Estas la unua kondiĉo atentenda, se ni volas almenaŭ progresi sur la vojo al nia mensa sennacieciĝo.

Konsekvence, ne diru al viaj lernantoj, ke nia lingvo estas facile ellernebla. Diru prefere, ke ĝia daŭra, senĉesa lernado estas nepre necesa helpilo por nia mensa liberiĝo, por nia propra memkulturo. Diru, ke oni tre facile k'rapide povas interkompreniĝi per esperanto, sed ke necesas multaj jaroj nur por ekvidi, ke nuntempe neniu homo funde scipovas la artefaritan lingvon.

Esperanto, la sennacieca lingvo, estas ankoraŭ nun en vindo. Ĝi firme k'nature povas malvolviĝi nur kiam ekzistos sennacieca popolo.

Malproksima la celo. Sed ne laciĝos la pioniroj.

(10.VI.1926)

Malgranda kaùzo, granda efiko

"Sablero enkroçiĝis en la uretero de Kromùel (°) (Cromwell), k jen pro tio la sorto de l'mondo aliiĝis." Per tia figuro la fama pensulo Paskal celis montri, ke malgrandaj kaùzoj povas havi grandajn efikojn.

Esperanto estas per si mem io tute ne grava. Sed ni supozu, ke jam antaù 40 jaroj ĉiuj gvidantoj de laboristaj partioj, ĉiuj internaciistoj k pacistoj lernus, propagandus k praktikadus tiun racie artefaritan lingvon. Tiaokaze, ĉu oni prave povus aserti, ke la historia procezo irus la saman vojon?

Kiu partoprenis SAT-kongreson, kiu dum jaroj interrilatis senpere kun K-doĵ el plej diversaj mondpartoj, kiu sentis sin forte ligita al movado, kie oni ignoras la landlimojn, kie oni parolas saman lingvon, tiu certe jam konvinkiĝis ke estus tute ne ebla la patriotisma febro, kiu frenezigis en 1914 la spiritojn de milionoj da laboristoj-internaciistoj k kaùzis tiom da mortigoj k ruinoj.

Nia sennacieca lingvo estas per si mem kvazaù sensignifa sablero. Tamen ĝi ankaù povus aliigi la sorton de l'homaro, se ĝi ŝoviĝus en la ĝustan lokon, t.e. en la cerbojn de la laboristoj. Esperanto estas nur ilo, kiun oni povas bon- aù malbonuzi. Sed ĝi tamen estas nepre necesa al la klaso, kies historia misio estas unuecigi k sekve pacigi la mondon.

Tion ni jam multfoje diris; sed ripetado tamen estas necesa. Tro da K-doĵ ja ne sufiĉe konscias pri la utilo k gravo de nia tasko. Tro da SAT-anoj eĉ konsideras sian esperantan laboron kiel akcesoraĵon; tro da ili elspezas siajn monon k energion en bagatelaj servoj k sensignifaj taskoj...

Mi ne plu memoras, kiu famulo diris, ke "estas facile plenumi sian devon, sed ĝin koni estas malfacile..."

Nur tiu estas vera SAT-ano, kiu ekkonis, ke la esperanta afero indas, ke oni dediĉu al ĝi sian tutan liberan tempon, sian tutan energion, - sian vivon.

(19.VII.1928)

(°) Kromùel mortis de rena ŝtonmalsano.

Ĉu unue SAT-anoj?

- Unue mi estas SAT-ano, due partiano, diras iu.

- Unue mi estas partiano, due SAT-ano, respondas aliu.

Kaj inter ambaŭ okazas iafaje vigla disputo. La unua riproĉas al la dua lian malzorgon pri la esperanta afero, k la dua rebatas, ke multe pli urĝas la partilaboro.

La interdisputo kompreneble ne kondukas al praktika konkludo, tial ke maltrafe starigata estas kutime la demando. Povas ja okazi, ke ambaŭ disputantoj estas same pravaj.

Mi prenu konkretan ekzemplon.

Temas partopreni manifestacion, kies sukceso aŭ fiasko povas havi gravan sekvon por la tuta laboristaro. Nu, ĝuste je tiuj tago k horo okazas la kutima esperanta kunveno. Kion devas fari klaskonscia SAT-ano?

Sen ia ŝanceliĝo, li devas nepre foresti la esperantan kunvenon. Tiaokaze, li devas esti unue partiano (aŭ sindikatano, ktp) k partopreni la manifestacion.

Sed aliookaze temas propagandi por esperanto k por SAT. Kaj tio okazas ĝuste la tagon, kiam kunvenas kutime la partianoj. Kion faru klaskonscia esperantisto?

Senhezite li malestu la partian kunvenon; li estu tiam unue SAT-ano.

Mi klarigu.

Klaskonscia esperantista laboristo, sekve SAT-ano, havas la firman konvinkon, ke la partiaj k sindikataj gvidantoj malzorgas la interesojn de la proletaro, ne okupiĝante pri solvo al la mondlingva problemo. Li opinias, ke la laboristaro povas emancipiĝi nur se ĝi estas tutmonde organizita, k ke plie tiu organiziteco povas esti trafa k efika nur se inter la membroj ekzistas king va komuneco.

Sekve, en ordinaraj okazoj, klaskonscia esperantisto logike devas esti unue SAT-ano.

Sed, eksterordinare, se temas, ekzemple, defendi sian organizon kontraŭ faŝista bandaĉo, ni tiam estu unue par-

tianoj aŭ sindikatanoj - due SAT-anoj.

Abstrakto k metafiziko estu for el niaj vicoj!

Ni ne forgesu, ke la vivo ne adaptiĝas al principoj, eĉ se ili estas tute ĝustaj, sed ke temas adapti la principojn al la vivo.

- Ĉu unue SAT-anoj?

- Tio dependas de la tempo, de la loko, de la cirkonstancoj. Almenaŭ ni estu ĉiam, ĉie, ĉiel klasbatalantoj, firme konvinkitaj, ke la SAT-laboro nepre necesas por ebligi la finfinan emancipiĝon de l'tutmonda proletaro.

(12.XI.1925)

La signifo de niaj kongresoj

La sepan fojon, SAT-anoj el plej diversaj mondpartoj baldaŭ renkontiĝos por diskuti pri la ĝeneralaj intereso-
soj de la tutmonda laborista esperanta movado.

Ĉu tiuj K-doj venos kiel delegitoj? Ne. Ili reprezentos nur sin mem. Ĉu tio ne estas bedaŭrinda? Eble. Kvankam oni povas logike argumenti, ke fakte estas neeble reprezenti aliulojn.

Do, ĉeestos la kongreson nur K-doj sufiĉe monhavaj k ĝuantaj libertenon.

Sekve, ĉu decus, ke tiaj kongresanoj decidu je la nomo de la tuta SAT-anaro? Estas memkompreneble, ke ne. Tamen ĉu ne konvenas, ke ili havu la rajton kontroli la administran mastrumadon de SAT? Ĉu ne estas tute bone k trafe, ke K-doj el diversaj regionoj povu demandi, esplori, ĉu tute normale k honeste funkcias la SAT-aparato?

Necesas, ke ĉiuj SAT-anoj havu la konvinkon, ke iliaj kotizoj, iliaj mondonacoj estas bone utiligataj, ke tute forestas parazitoj k profitemuloj el la gvidantaro kaj oficistaro de SAT.

Kontrolado ja estas necesa. Kaj evidentiĝas, ke tute ne gravas, ĉu ĝi estas farata de K-doj el Tokio, el Londono aŭ el Ĉikago. Niaj kongresoj ebligas tian kontroladon k tio estas nemalgrava.

La ĉiujara renkontiĝo de K-doj el multaj diversaj regionoj ebligas ankaŭ interŝanĝadon de ideoj, komparon

de spertoj rilate al propagando, instruado k aplikado de nia lingvo.

Niaj kongresoj havas plie tre grandan propagandan efikon. Ili ja liveras treege bonan okazon por diskonigi esperanton tra la tutmonda laborista movado. Ĉiujare ni invitas la plej gravajn laboristajn organizojn sendi delegitojn, por ke ili proprokule vidu la forton de nia movado; por ke ili per propraj oreloj aŭdu kiel bele sonas esperanto, kiel flue ĝin parolas simplaj laboristoj.

Tio ankaŭ estas grava k donas signifon al niaj kongresoj.

Oni ja povas bedaŭri, ke ne el ĉiu grava urbo povas veni K-do por ĉeesti la kongreson. Sed ne utilas bedaŭri k ĉagreni pro tio, kion oni tuj ŝanĝi ne povas.

Venos sendube la tempo, kiam, el plej malproksimaj lokoj, povos kongresanoj veturi per flugmaŝinoj tre rapide k malmultkoste. Dume ni devas atenti la nunan staton k tamen ebligis, ke SAT ne estu nura eŭropa organizo. Niaj orientaj k ceteraj malproksimloĝantaj anoj rajtas ankaŭ iarimede influi k kontroli la mastrumadon de nia Asocio. Oni ja povas bedaŭri, ke ĉiurilate niaj kongresoj ne estas decidrajtaj, sed estus laŭ mi multe pli bedaŭrinde, se SAT povus esti kulpigata je eŭropisma regemo.

La SAT-kongresoj estas decidrajtaj pri kelkaj aferoj; ili ebligas kontroladon; ili havas grandan propagandan efikon; ili ebligas renkontiĝon k konatiĝon de multaj K-doj el diversaj regionoj; ili do havas grandan signifon k utilon.

La organizantoj ne bedaŭru sian penon, la partoprenantoj sian tempon kaj monon. La nepartoprenantoj ne tro ĉagrenu, ĉar ili havas la certon, ke nenio principe grava povas esti findecidita sen konsento per ĝenerala voĉdonado.

(13.VIII.1927)

SUPERPARTIECO

Se ni varbas al SAT senpartianon, li baldaŭ celas, ofte senkonscie, fari el nia organizo ian partion. Li provas trudi al ĝi taskojn, kiujn plenumi povas nur politikaj aŭ

sindikataj organizoj...

Se partiano aliĝas, li simile celas, ke SAT akceptu k subteno la politikon de lia propra partio. Kiel ĉiu scias, en ĉiuj partioj okazas bataloj inter diversaj tendencoj, k nia varbita emas eĉ enŝovi en SAT la vidpunkton de la tendenco, al kiu li apartenas en sia partio!...

Ĉiu observemulo ja povas fari tiajn konstatojn.

Por ke nia Asocio povu normale malvolviĝi, bone funkcii, k ludi sian propran rolon, nepre necesas, ke la supre menciita spiritostato malaperu en niaj vicoj. La SAT-anoj devas kompreni ke nia peresperanta tutmonda organizo estas neniel komparinda kun politika partio; ke ĝi ne povas ludi rolon de sindikato; ke ĝi sekve devas havi tute apartajn taskojn; ke ĝia celo devas havi propran karakteron.

Estas vero, ke SAT celas utili al ĉiuj laboristaj organizoj klasbatalaj senescepte. Kiel do ĝi povas tion fari? Kiel anoj de diversaj inter si batalantaj organizoj povas kunlabori en sama asocio? Unuavide tio ŝajnas neebla. Kaj fakte ĝi estus tia, se la membroj havus eraran komprenon pri la celo k taskoj de laborista esperanta organizo tutmonda.

Ni celas utiligi praktike esperanton. Kion signifas tio? Tio signifas, ke per nia lingvo ni volas interrilati kun samcelanoj el ĉiuj landoj.

Kiel povas tio utili al mia partio, al mia sindikato? eble demandos iu. Facila estas la respondo: Ĉu do via organizo ne celas kunligi internacie la laboristojn? Ĉu vi mem ne konvinkigis, ke via propra emancipiĝo dependas de la emancipiĝo de ĉiuj laboristoj en la mondo? Se vi estas ministro, ekzemple, ĉu vi jam ne spertis, ke la labor- k viv-kondiĉoj de viaj sammetianoj en aliaj mondpartoj influas sur viajn proprajn? Certe jes. Sekve vi havas intereson ekkoni pri tiuj kondiĉoj. Kaj se per esperanto vi ricevos ĝustajn informojn, vi konigos ilin al la estraro de via sindikato. Tion farante, vi ne nur praktike utiligos esperanton por la servo de via sindikato, sed plie vi pruvos per faktoj, ke simplaj laboristoj povas senpere interrilati laŭ tutmonda skalo; ke estas eble forigi jam nun la lingvajn barojn; ke la laboristaj organizoj povus ŝpari tempon k monon per la alpreno k praktikado de esperanto.

En iu politika Internacio oni preparas internacian kongreson. Gravaj demandoj kuŝas en la tagordo. Temas decidi pri nova orientiĝo de la tuta organizo. Akraj polemikoj okazas en ĉiulandaj partioj inter la diversaj tendencoj. Por akceptigi siajn tezojn, gvidantoj citas erarajn faktojn aŭ prisilentas ion gravan. Ili havas en la manoj la tradukaparaton de la partio; ili sekve povas konigi nur la faktojn, kiuj apogas ilian vidpunkton. Sed per esperanto vi estas ligita kun samtendencanoj en aliaj landoj; de ili vi povas ricevi informojn; vi tiel povas kontroli la dirojn de viaj gvidantoj aŭ tendenckontraŭuloj. Ĉu do tio ne estus praktika utiligado de esperanto por via partio?

Mi povus citi diversajn aliajn ekzemplojn. Tiuj sufiĉas por montri, kiel esperanto povas esti utiligata de ĉiu SAT-ano por siaj apartaj celoj, ĉu partiaj, ĉu sindikataj, ĉu kooperativaj, ktp.

Estas memevidente, ke esperanto per si mem tute ne sufiĉas. Nia lingvo estas kvazaŭ telefonaparato, kiu bezonas esti fadenligita kun similaj aparatoj por povi utile funkcii. En la apliko de esperanto, SAT ludas la rolon de la fadenaro en telefonio. Per sia Jarlibro, per siaj presorganoj ĝi ebligas la interrilatiĝon, la interkonatiĝon sur tutmonda skalo inter sampartianoj, sammetianoj aŭ samtendencanoj.

Sed, se oni enkondukus en la SAT-rondoj, en la SAT-organoj disputojn k polemikojn, ĉu tio signifus meti esperanton je la servo de l'Proletaro? Tute ne. Tio signifus nur konfuzon, miskomprenon pri la rolo, kiun povas nuntempe ludi nia lingvo; tio signifus plie la baldaŭan disfalon de SAT en malgrandajn, sensignifajn sektojn...

La SAT-aparato ebligas al anarkistoj, al komunistoj, al socialistoj, al senpartiuuloj, al sindikatanoj, al ĉiujajn laboristoj, kiuj batalas kontraŭ la kapitalisma sociordo, interrilatiĝi, interkonatiĝi k ricevi informojn, kiujn ili povas utiligi polemike ekster SAT kontraŭ malsamtendencanoj, malsampartianoj.

La SAT-organoj ankaŭ ebligas objektivan, seninsultan diskutadon pri ĉiuj teorioj, pri ĉiuj vidpunktoj. Per la komparo de diversaj ideoj k tezoj ĉiuj SAT-anoj povas tiri profiton por sia meminstruiĝo. Kiuj neniam aŭdas ali an vidpunkton, ol tiun, kiu estas defendata en la organoj

de ilia partio, tiuj riskas fariĝi kredemuloj, similaj al religiuloj. Liberpensantaj homoj devas gardi sin kontraŭ ĉia fanatiko. Kaj tio estas ebla, nur se ili kutimas de tempo al tempo enspiri alian aeron ol tiun, kiun ili enspiras en sia propra partio, en sia propra korporacio.

En la politiko, en la bataloj de la laborista movado regas pasio. Tio estas neevitebla. Sed la pasio ne ĉiam devas regi la spiritojn. Necesas kelkfoje, ke ili penu pensi objektive, racie. SAT povas esti tiu loko, kie forestas pasio, kie regas Racio. Homoj, kiuj uzas racie elpensitan lingvon; homoj, kies agado celas detrui la rutinon, la tradiciojn, tiaj homoj povas per tio stari sur pli alta ŝtupo ol aliaj. La SAT-anoj povas, devas fariĝi "la plej perfektaj el la t.n. internaciistoj", estas dirite en la Statuto. Ĉu ni ĉiuj bone komprenas la profundan k larĝan signifon de tia postulo? Estas dube. Necesas unue por tio, ke ĉiu firme konvinkigu pri la gravo k seriozo de nia movado. Ni ne esperu la savon de ia ajn mesio. Ne la gvidantoj de laboristaj organizoj malaperigos la lingvajn barojn. Ili ne havas intereson en tio. Tute male: la pli malpli poliglota gvidantoj havas ĉefe intereson konservi sian postenon. Esperanto ne povas nun helpi al ili en tio.

"La emancipiĝo de la Laboristaro rezultos el la agado de la laboristoj mem", estas prave dirite en fama manifesto. Same la lingvaj baroj disfalos nur per la agado de la esperantistoj mem. Tial necesas, ke apud la aliaj laboristaj organizoj, SAT ekzistu memstare; ĝi devas konscie ludi sian propran historian rolon, havi sian propran taktikon, k eĉ iarilate sian propran ideologion.

Tio devas k povas okazi senkonflikte kun la aliaj laboristaj organizoj. Superpartieco ja ne signifas kontraŭpartiecon.

(9.VI.1928)

La eduka SAT-laboro estas antaŭ- k post-revolucia, ne dumrevolucia.

Ĉu ni obeu tradicion aŭ racion?

Mortis homo. Kion signifas tio ?

Tio signifas, ke vivulo...ĉesis vivi; ke ĝia korpo fariĝis malbonodora kadavro. Tio signifas, ke proksimume sesdek kilogramoj da karno ekputras.

Ĉe tiu tute banala fenomeno, kiel kondutas ordinare la homoj, kiuj sin konsideras kleraj k saĝaj?

Jen, ili tiun putrantan kadavron vestas, ornamas k metas zorgeme en specialan keston, nomitan ĉerko k faritan el bona, iafoje multkosta ligno. La interno de la ĉerko estas plie garnita per veluro, kvazaŭ la kadavro povas ĝui ties molon k mildon.

Kiam la sesdekkilograma kvanto da putranta materio estas tiel dorlote aranĝita, alvenas speciala veturilo, pompe k burleske dekorita, sur kiun oni metas la ĉerkon.

Grandnombre ankaŭ alvenas personoj, nigre vestitaj, por akompani la mortinton al ĝia "lasta loĝejo". Tiel la tuta funebrantaro trairas stratojn k bulvarojn. Preterpasantoj demetas la ĉapelon; aliaj kruccsignas.

Fine la veturilo alvenas iun specialan lokon, kiun oni nomas tombejo, k kie estas zorge masonita tomba kelo, en kiun oni deponas la kadavron, por ke ĝi "pace ripozu".

Kaj ĉiujare, almenaŭ unu fojon, je la tago de la sanktulara festo, personoj vizitas la tombon k alportas florojn.

Floroj al mortinto!...Kvankam ĉiu bone scias, ke kadavro ne havas flarkapablon k do ne povas ĝui odoron.

Tamen tion faras personoj, kiuj sin opinias saĝaj k eble senantaŭjuĝaj. Ateistoj k dikreduloj same "honoras" putraĵon!...

Dume oni malatentas vivulojn, kiuj mizeras, suferas, difektiĝas.

Kompreneble, kiam mortas simpla laboristo, lia kadavro ne estas tiom zorge dorlotata. Sed sur lian tombon oni tamen deponas almenaŭ malkaran kronon. Tio montras, ke ĉe la laboristaro kiel ĉe la burĝaro regas tiurilate la sama spiritostato.

Egiptaj faraonoj konstruigis vastajn piramidojn, kies nura celo estis kulti al ilia kadavro. Miloĵoj k miloĵoj da sklavoĵoj ŝvitis, penadis dum multaj jaroj por konstrui tiujn gigantajn monumentojn, kiuj kvazaŭ spitas al la eterno.

Nu, la spiritostato de la nuntempuloj ne multe diferencas je tiu de la antikvaj Egiptoj. Same sence oni daŭrigas kulti al putranta materio. Anstataŭ dediĉi energion k tempon por plibonigi la sorton de la vivuloj, oni prizorgas kadavrojn, oni konstruas funebrajn monumentojn k maŭzoleojn. Oni obeas la miljaran tradicion anstataŭ la simplan racion.

Mi ne volas diri, ke estas malsaĝe honori honorindan mortinton. Ekzistas ja homoj, kies vivo estis modelo, kiun oni prave povas proponi al la imitado de la amaso. Sed dorloti putrantan kadavron ne estas honori saĝe mortinton. Se tiu mortinto estis saĝulo, oni tiele kvazaŭ nur insultas lian memoron, farante malsaĝaĵojn. Se li estis profundpensa k talenta verkisto, oni povas racie honori lin nur legante k studante lian verkaron. Se li estis bonulo, la sola maniero honori lian memoron estas imiti lian bonon.

Kadavro neniel estas honorinda; ĝi estas nur prizorgenda je socia higiena vidpunkto. La racio ordonas, ke kadavrojn oni senceremonie malaperigu per brulado aŭ per alia rimedo. Estas tute malsaĝe konservi ilin.

La kutimo dorloti kadavrojn estas bona pruvo, ke la granda plimulto el la nuntempuloj estas ankoraŭ spirite sklava de la arkaika, miljara tradicio.

Sinceraj k konsekvencaj revolucianoj devas unue fari revolucion en sia propra spirito; aliigi sian menson; forbalai ĉiujn superstiĉojn k neraciajn kutimojn.

La sciencon, la racion ni obeu, ne la religion, la tradicion. Ni estu ne nur sennaciuloj, sed ankaŭ sen-tradiciuloj...

(12.IX.1925)

K i o e s t a s b u r ĝ o ?

Gustavo Flouer (Flaubert), franclingva verkisto k perfekta stilisto, difinis la signifon de la vorto "burĝo" jene: "Burĝo estas malnoble pensanta homo..."

Pensi malnoble, tio signifas pensi egoiste, celi ekskluzive personan profiton, deziri nur individuan feliĉon, eĉ se ĝi devas esti akirata per la malfeliĉo de aliaj.

Se pri tiu difino oni konsentas, estas eble konstati, ke en la proleta klaso troviĝas multe da tiaj "burĝoj". Ekzistas ja laboristoj, kies sola aspiro estas fariĝi siavice ekspluatistoj. Ili tute ne deziras la aliigon de la nuna maljusta socisistemo, kies viktimoj ili estas, sed nur sian transklasiĝon.

Tiaj proletoj estas ĉiam pretaj perfidi la interesojn de sia klaso. Inter ili la burĝaro rekrutas lakeojn, policanojn, strikrompantojn...

Feliĉe en la burĝaro troviĝas ankaŭ homoj, kiuj perfidas sian klason. Marks, Kropotkin, Lenin k aliaj apartenis la burĝan klason laŭ sia deveno k socipozicio. Sed ili ne defendis sian klason; male ili akre ĝin kontraŭbatalis. Mense ili transklasiĝis, proletiĝis k fariĝis la plej timindaj kontraŭuloj al la kapitalismo.

Tial la burĝaro malamamis k persekutis tiujn klasperfidulojn...

Ne laŭvole oni naskiĝas, ĉu en la burĝa klaso, ĉu en la proleta. Sed dependas de nia volo subteni aŭ kontraŭbatali la klason al kiu laŭdevene ni apartenas...

Ankaŭ estas la rezulto de hazardo, ke ni naskiĝis, ĉu en Ĉinio, ĉu en Portugalio, ĉu en alia lando. Sed per nia volo ni povas fariĝi mondlingvanoj; ni vole povas malateni ti la nacian ideologion k pense, mense sennaciuliĝi. Ni povas esti naciperfiduloj, samkiel ekzistas klasperfiduloj.

Tial la SAT-anoj ne utopias nek fantazias. Ili male agas kiel realistoj, kiuj staras ĉe la pinto de la profunda, nehaltigebla sed malrapida fluo, kiu portas la homaron al monduneco, al sennacieca socisistemo...

(24.VI.1926)

F o n t o d e i d e o j

Mi ne volas disputi pri la temo ĉu la ŝanĝoj senĉese okazantaj en la socio rezultas de la apero de novaj ideoj, aŭ ĉu la novaj ideoj aperas pro la jam okazintaj ŝanĝoj. Ne estus eble trafi unuanimecon pri tiu demando.

Sed ĉiu konsentas, ke la invento de maŝino kaŭzas ia foje gravegajn ŝanĝojn, eĉ revoluciojn.

Unu ekzemplon: la aplikado en Lankaŝir (Lancashire) de la teksmaŝino, inventita de Hargrivs (Hargreaves), okazigis la malprosperon de la ŝafbredado en Britio k ties prosperon en Aŭstralio, Argentino k alie.

La lano kiun prilaboras la teksmaŝinoj Lankaŝir-aj ja ne plu kreskas sur ŝafoj sin paŝtantaj en Britio; ĝi estas alportita trans la oceanon per grandaj ŝipoj.

Kiel oni vidas, la "ideo" - mi petas pardonon - la invento de Hargrivs havis eksterordinarajn sekvojn.

Ĉu estas malĝuste rezoni, argumentante ke la "invento" de Zamenhof kapablas ankaŭ kaŭzi grandegajn ŝanĝojn en la mondo?

Estas vere, ke "invento" per si mem ne havas soĉian gravon. Necesas ja la ĝenerala aplikado de la invento.

Necesis, ke laboristoj konstruu k funkciigu la teksmaŝinojn de Hargrivs por ke okazu la grandega preparolita ŝanĝo.

Same necesas, ke la laboristoj aplikadu, uzadu kiel eble plej ofte esperanton por malligi ĝian kaŝitan forton, por ebligi la grandajn ŝanĝeblojn, kiuj kuŝas latente en la universala lingvo.

La SAT-anoj povas havi la certon, ke ili faras pozitivan, tre fruktodonan laboron, penante laŭ tutmonda skalo aplikadi esperanton.

Eble estas pro tio, ke oni ne sufiĉe insistadis pri la granda signifo de nia movado, ke tiom da esperantistoj laciĝas k forlasas niajn vicojn.

Antaŭ ol provi konvinki la alpropaganditojn, ni unue fortege konvinkiĝu mem, ke la sennaciisma ideo portas en si forton grandegan k kies utiligo estas nepre necesa por ŝanĝi la kriman sociordon nunan, por finfine for detruai la landlimojn k sur iliaj ruinoj konstrui justan, senklasan socion.

(19.VIII.1926)

Nur senkuraĝulo, duonviro, kastrito timas akcepti ĉiujn konsekvencojn de la ideoj, kiujn li propagandas.

N i n e d i i g u l a r a c i o n

- Vi ofte diras, ke la SAT-anoj devas esti homoj, celantaj enkonduki racion en sia mondpercepto. Bedaŭrinde, mi konas multe da K-doĵ, kiuj multrilate agas tute neracie. Ili manĝas viandon, trinkas alkoholaĵojn, fumadas k vestas sin laŭ tute netaŭga maniero. Ili malliberige difektas siajn piedojn per ŝuoj multkostaj; ili tenas sian kolon per malmola ŝtofa ringo, kiu malhelpas ilin spiradi libere; ili kovras sian kapon per ridindaj k karaj vestoj, kiuj nur havigas al ili kalvon...

Ĉu tio estas racia? Ĉu tio estas SAT-aninda?...

- Nu, kian praktikan konkludon vi intencas doni al via parolo? Ĉu vi intencas proponi, ke nur vegetarano, nefumanto, nudpiedulo k similaj raciemoj povu aliĝi al SAT? Se jes, ni devos eksigi almenaŭ 95% el niaj membroj...

Kaj ĉu vi estas certa, ke se ne plu troviĝus en SAT "kadavromanĝantoj", regus plena interkonsento inter la restantoj? Ĉu ne ekzistas inter vegetaranoj diversaj malkonsentoj? Ĉu la krud-manĝantoj ne riproĉas al la kuirmanĝantoj ilian... malraciecon? Kaj kial rekomendi nur la sensuecon k senĉapelecon? Ekzistas ja sektoj, kiuj rekomendas kompletan nudon. Se estas racie iri nudpiede, certe la senvestuloj posedas pli altan gradon de racieco.

Ni ja devas penadi ĉiam agi racie. Sed ni ne faru el la racio dion. Ni ne imitu la francajn revoluciulojn, kiuj, en 1793, starigis kulton al la diino Racio. Ornamante racion per mistika aŭreolo, ili agis ne racie sed religiece...

Pri multaj punktoj en la politika k socia vivo ne ekzistas absoluta certo. Ne estas definitive pruvite, ke manĝado de viando estas malracia. Kaj se la homoj militus iuj kontraŭ aliajn por provizi sin per viando, t.e. se la venkinto manĝus la venkiton, oni ne povus prave diri, ke la milito estas malracia...

La simpla saĝo rekomendas al ni toleremon. Se anarkistoj, komunistoj, sindikatistoj k socialistoj povas kunlabori en SAT, ni ankaŭ ebligu al viandomanĝantoj k vegetaranoj diversspecaj kunagadi por enplanti en la socia vivo la ĝeneralan uzadon de esperanto...

(26.VI.1928)

A T E I S T O J e s t a s t r e m a l m u l t a j

- Ĉiu SAT-ano devas esti ateisto, devas malkonfesi dion kaj ĉion religiecan.

- Persone mi emus aplaŭdi al tiu rigora postulo . Tamen, ĝia apliko kondukus al la eksigo de 95% el la nunaj anoj...

- !!??

- Vi miras. Aŭskultu, kara samopiniano. Unue ni ne devas forgesi, ke famaj filozofoj ankoraŭ nuntempe disputas pri ekzisto aŭ ne-ekzisto de dio. Jen iu starigis 12 pruvojn kontraŭ la kredo je dio! Sed aliu respondis per starigo de 14 pruvoj favoraj al la diisma tezo. Ni do modeste konfesu, ke la demando staras ekster nia kompetento...

Lastatempe K-do Saklatvala, la sola komunista deputito en Britio, sciigis per bele presita karto el luksa papero al siaj konatoj, ke liaj du knabinoj ĵus estis konfirmitaj en la religio de l'Parsioj (Zoroastranoj). Tia ceremonio konsistas en ŝmirado sur la vizaĝon per malseka faruno. Nu, ni supozu, ke tiu bone konata k flama revoluciano estus SAT-ano. Ĉu do ni devus eksigi lin?...

Iuj asertas, ke la kulto, kiun oni ĝenerale havas por kadavroj, estas plej evidenta pruvo de religieco ĉe la kultantoj. Ĉu ni sekve devus eksigi la K-dojn el Sovetio, kiuj enbalzamigis la kadavron de Lenin k starigis por ĝi maŭzoleon?

Jen vidu: tuta kunvenantaro ekstaras k demetas la ĉapelon ĉe kantado de "Internacio". Ĉu tio ne estas religieca gesto?...

Nu, mi ekvidas ĉe via fingro oran ringon! Se vi konsentus aŭskulti, k se ni havus tempon, mi povus per bonaj argumentoj pruvi, ke tio estas restaĵo de religio, k sekve, ke vin mem oni ankaŭ devus eksigi el SAT...

Kredu min, estas jam tre grava fakto, ke oni povas en "Sennaciulo" preparoli tute senĝene tiujn demandojn. Se ni starigus dense plektitan barilon ĉe la enirejo de SAT, estas timinde, ke nia organizo baldaŭ fariĝus malgranda sekto, sen agadkapablo, sen edukpovo - sen vivrajto...

SAT devas esti edukejo. Kaj por trafe eduki necesas

kompari la ideojn, la programojn, la taktikojn...

Ni ne postulu, ke ĉiu SAT-ano malkonfesu ĉion religiecan. Ni kontentiĝu per pli modesta postulo: ĉiaj ajn dogmanoj ne rajtu eniri la SAT-edukejon - k tie ni zorgu, ke la dogmemuloj ne regu. Ni ne samigu edukejon kun dres-ejo...

Kiuj kredas, ke ili estas posedantoj de la tuta vero, tiuj ja ne povas edukiĝi. Edukiĝo ne povas akordiĝi kun idea ŝtoniĝo. Kaj ni ne opiniu, ke nur en la eklezioj troviĝas kreduloj, t.e. homoj kun ŝtoniĝintaj ideoj...

(21.VI.1928)

A l ĉ i u s i a t a s k o

- SAT devas batali kontraŭ la kapitalismo, kontraŭ la imperiismo, kontraŭ la militismo, kontraŭ...

- ...Ne, milfoje ne!

- !!??

- Ĉu do jam delonge ne ekzistas partioj, sindikatoj k aliaj organizoj, kiuj tute klare difinis al si tiujn taskojn? Ĉu do vi volas, ke nia Asocio konkurencu kun ili ?

SAT ne kapablas k sekve ne devas batali kontraŭ tiuj diversaj ismoj. Ĝi nur povas havi kiel taskon sciigi, diskonigi kiel la socialistoj, la komunistoj, la anarkistoj, la kooperativistoj, k.a. plenumas tiun batalon. Per tio la SAT-anoj povas kompari la rimedojn k metodojn, uzatajn en la diverslandaj, diverstendencaj organizoj. Per tiaj informoj ili "batalu" en siaj propraj partioj k organizoj por akceptigi la rimedojn k metodojn, kiuj ŝajnas al ili la plej bonaj...

- Sed tio estas tamen kontraŭbatali la supremenciitajn ismojn...

- Eble, sed estas ia nuanco en la maniero prezenti la aferon. Kaj nuancoj ludas rolon en la vivo. Ni ĉiuj konsentas, ke SAT devas havi kiel celon meti esperanton je la servo de l'tutmonda Proletaro. Ĉu estus bona maniero, se per esperanto ni volus plenumi la samajn taskojn, kiujn jam plenumas aliaj pli kvalifikitaj por tio organizoj?...

Ĉu do estas tiom malfacile kompreni tion, kio estas nigre-sur-blanke skribita en nia Statuto? Vi relegu ĝin atente, penante kompreni ĝian profundan signifon, k eble

vi konvinkiĝos, ke SAT havas kiel celon batali nur kontraŭ la malkleroj k fanatiko, kontraŭ ĉiaj dogmoj k rutinoj.

Kiam ekzistos en la mondo kelkaj dekoj da milionoj da laboristoj scipovantaj esperanton, tiam la tiutempaj vivantaj SAT-anoj povos eble kun ia pravo difini al esperanta asocio politikajn taskojn. Dume ni estu modestaj. Ni pliperfektigu nian interhelpan, informan, klerigan, edukan aparaton, k ni ne ridindigu nin, celante difini al SAT taskojn, kiujn ĝi plenumi ne povas.

Se K-do akiras per konstanta uzado de esperanto pli da kleroj; se per la SAT-aparato li povas bone informiĝi pri ĉio, kio interesas la tutmondan laboristan movadon, ne povas esti dubo, ke li fariĝos pro tio plej bona batalanto en sia partio, en sia sindikato, en sia kooperativo aŭ en alia simila organizo. Sed nur en tio limiĝas la rolo de SAT.

En revolucia periodo, kiam temas preni la armilojn por ataki, aŭ por sin defendi kontraŭ la faŝismo, ne SAT, sed la partioj aŭ sindikatoj gvidas la batalon. Sekve estas tute sence postuli, ke nia Asocio difinu al si taskojn, por kies plenumo jam ekzistas aliaj organizoj...

(9.VIII.1928)

I d e a l o e s t a s n e c e s a

Ni observu ĉi tiun radofariston: li penadas por atingi ekzakton, perfektan en sia laboro. Sendube li pense prezentas al si radon, tiom perfekte faritan, ke oni ĝin povus kompari kun geometria cirklo.

Nia laboristo bone scias, ke neniam li sukcesos realigi ideale perfektan radon. Al tio li tamen celas per ĉiuj fortoj.

Tiu radofaristo iarilate estas idealisto. Ĉu mokinda pro tio?

Certe ne. Kvankam li neniam sukcesos atingi en sia laboro absolutan perfektan, almenaŭ lia tia celado, lia sopiro al idealo okazigas, ke liaj radoj estas relative perfektaj, ke ili taŭgas en la praktiko.

Sed por akiri tian taŭgecon, necesas senĉesa penado por fari ideale perfektan radon.

Idealo estas necesa. La homo devas difini al si idealon pri vivo k penadi per ĉiuj fortoj por ĝin atingi. En tia penado li devas trovi rekompencan, ĝojon - vivcelon.

Kiu ne havas idealon, tiu iel similas al ia fuŝa radofaristo, kiu tute ne zorgus, ke la radoj estu cirkloformaj. Senidealulo eĉ ne devus esti konsiderata kiel homo, ĉar la homeco ĉefe konsistas en la intelekta kapablo imagi perfektan - idealon.

En tiu senco ni ĉiuj estu idealistoj.

Ni estu ideale bonaj k kuraĝaj revoluciuloj; ni estu ideale akurataj en la plenumo de la taskoj, kiujn libere ni akceptis. Ni estu idealaj SAT-anoj, kies solaj zorgo k deziro estas labori por la senĉesa pliperfektigo de la SAT-aparato.

En epoko, kiam monavidemo, koruptado k mallojalo faras detruan laboron en ĉiuj medioj, idealismo en niaj vicoj estas pli necesa ol iam ajn, ol ie ajn; ĝi eĉ estas nepre necesa kondiĉo por la sukceso de nia movado.

(25.X.1928)

K i o e s t a s a n i m o ?

- Ĉu homoj havas animon ?

- Vi maltrafe starigas la demandon. Diru: ĉu ĉiuj homoj havas animon?

- Ne ŝercu, la demando estas grava...

- Mi parolas tute serioze k konsentas kun vi, ke la temo malpostulas ŝercon. Necesas unue interkonsenti pri la difino de l'termino. Kion vi komprenas per la vorto animo ?

- Mi komprenas ion nematerian, kio ekzistas en si, sendepende de la korpo al kiu ĝi donas vivon; mi komprenas ion, kio estas senmorta.

- Ha! Ha! estas vi la ŝerculo. Neniam fizikisto povis konstati la ekziston de io nemateria. Vi tute fantazias. Se mi konsentus kun via difino, mi nepre aldirus, ke ĉiuj homoj estas senanimaj.

Laŭ mi, animo estas ia stato de delikate sentanta, alte pensanta homo, stato, kiu rezultas el materiaj movoj, okazantaj en la korpo, en la cerbo. Animo estas agregato de ideoj k sentoj.

Oni kelkfoje parolas pri "grandanimaj" homoj. Tio signifas, ke ekzistas aliaj, kiuj havas malgrandan animon. Estas do eble prezenti al si homojn, kies animo estas tiom eta, ke fakte ili povas esti konsiderataj kiel senanimuloj. Ili apenaŭ pensas, apenaŭ sentas, se oni faras escepton pri iliaj deziroj al satigo de korpaj bezonoj. Ankaŭ bestoj eĉ plantoj sentas tiujn bezonojn; ili tamen ne pensas k sekve ne havas animon. Pli precize: ilia pens- k sentaparato estas tiom elementa, ke ĝia funkciado ne povas produkti animon.

Estas senanimaj homoj, kiuj tamen scipovas legi; sed ili englutas legaĵon kvazaŭ supon. Se malbonas la supo, ribelas la stomako; sed se la legaĵo estas malvera, ne ĉiam protestas la cerbo. Kaj se la legaĵo estas saĝoplena, ne ĉiam pro tio saĝiĝas la senanima homo.

Senanimuloj ordinare rilatas indiferece ĉu al belo, ĉu al saĝo, ĉu al honesto. Same kiel por blindulo koloroj ne ekzistas.

Homoj senanimaj povas ankaŭ kelkrilate ne esti mal-inteligentaj: kelkaj eĉ kapablas kapti la unuan lokon liberan en omnibuso, aŭ ie la unuan rangon...

Vi denove pensas, ke mi ŝercas, se mi diros, ke homoj ne ĉiam havas animon. Tamen tio estas fakto: dum profunda dormado, dum ebriiĝo aŭ similaj statoj senanimiĝas la homo. Tiam kvazaŭ mallumas en la cerbo.

Kolektivo povas ankaŭ havi aŭ ne havi animon. Kiam nur egoistaj, instinktaj motivoj instigas la anojn de iu ajn societo; kiam mankas ĉe ili originala pensado; kiam ili papage ripetas ĝurditajn "verojn", tiam la afero prosperi ne povas. Ĝi nur vegetas k sin direktas al kadukiĝo.

La SAT-anoj devas tre atenti, tre zorgi, ke ilia organizo ne fariĝu ia Senanima Asocio Tutmonda...

(16.V.1929)

Estas danĝere tro ofte pravi.

DOGMO - DOGMIĜO

- Mi ne estas tiaulo, kiu konsideras, ke voĉdonado povas solvi principan demandon.

- Vi certe pravas. Sed pri kio temas?

- Temas pri la aldono al la Statuto, kiu estis akceptita ĉe la lasta balotado per 1570 voĉoj kontraŭ 192. Mi dubas, ĉu la voĉdonintoj serioze k atente legis k cerbumis la tekston. En ĝi oni ja parolas pri "dogmoj", kiujn instruas partioj. Tio estas ofenda. Ĉu vi opinias, ke mi estas dogmulo? En mia Partio oni ja ne instruas dogmojn. Mi do ripetas: estas dube, ĉu la K-doĵ kiuj akceptis tiun aldonon, profunde ekzamenis ties signifon.

- Sed ĉu vi mem atente legis la tekston de tiu aldono? Ŝajnas, ke ne. Vi parolas pri "dogmoj", dum tiu vorto absolute forestas en la menciita teksto.

- !!??

- Vi miras! Nu, bonvolu mem kontroli. Jen la konserna parto: "...per komparo de faktoj k ideoj, per libera diskutado ĝi (SAT) celas malebligi ĉe siaj membroj la dogmiĝon de la instruoj, kiujn ili ricevas en siaj apartaj medioj."

Ĉu do vi tiom supraĵe konas nian lingvon, ke vi ne scipovas fari diferencon inter dogmo kaj dogmiĝo? Estas ja granda diferenco!

Ni supozu, ke via Partio sukcesis meti en sian programon la tutan puran veron; nu, ĉu tio signifus, ke partianoj ne povos fari el tiu vero dogmon? Jen la demando. Mi opinias k scias laŭsperte, ke jes; veraĵo ja povas fariĝi dogmo ĉe multaj spiritoj, se ili ne havas okazojn kvazaŭ repensadi la temon k retrovi mem la argumentojn, kiuj pruvas ties veron. Se partianoj ne tenas konstante vigla sian spiriton, se nur parkere ili lernas la instruojn k ne penas kompreni ilian ĝustan sencon, tiam fakte tiuj instruoj dogmiĝas en la cerbo de la instruoj.

Tion volas diri la de vi riproĉata frazo. Nenion pli.

Ni ĉiuj konsentas, ke SAT ne devas fari politikan agitadon, ke ĝi povas nur esti kleriga, kultura. Necesas do esti konsekvenca k kompreni, ke oni vere kleriĝas k kulturiĝas ĉefe per komparado de ideoj k libera diskutado pri ili.

Necesas insisti, por ke estu tute klara la afero.

Estas lernantoj, kiuj scipovas solvi geometriajn problemojn nur per tio, ke ili bone parkeris teoremojn. Sed ili ne scipovas klarigi, pruvi ties ĝuston. Sekve por ili tiuj teoremoj estas kvazaŭ dogmoj. Sed estas aliaj lernantoj, kiuj scipovas bone demonstri la veron de teoremoj, bone aplikas ilin k scipovas tiri el ili ĉiujn konsekvencojn. Laŭ mi, estas granda diferenco inter la du specoj de lernantoj: la unuaj estas dogmemuloj, la duaĵ estas memstare pensantaj homoj.

Estas dezirinde, ke la SAT-anoj estu el la dua speco de homoj: nur tiel ili fariĝos plej taŭgaj partianoj, sindikatoj, ktp., unuvorte plej bonaj klasbatalantoj.

Difinante al si kiel unu el siaj taskoj malebligi dogmiĝon de partiaj instruoj, SAT bone helpas al la partioj k trafe metas esperanton je la servo de l'tutmonda Proletaro.

(10.X.1929)

EDUKADO - AGITADO

- Mi pripensadis viajn dirojn pri dogmo k dogmiĝo. Konfesi mi ja devas, ke fakte iom tro rapide mi legis - k decidis pri la legaĵo. Viaj klarigoj certe estas akcepteblaj. Tamen mi ankoraŭ opinias, ke ekzistas ia danĝero en tio, ke estu permesate en SAT pridubi, pridiskuti ĉion. Povas pro tio estiĝi malagrablaj disputoj. Ĉu ne estus preferinde limigi la kampon al simpla informado, al nura konigo de faktoj?

- Ĉu vere vi kredas, ke tia limigo sufiĉas por forigi ĉian eblon pri disputoj? Mi firme opinias, ke per nura menciado de faktoj oni ankaŭ povas naski tre akrajn disputojn. Pripensu: eĉ statistikistoj ne ĉiam interkonsentas pri nombroj k malpli pri la maniero, laŭ kiu ili estas prezentitaj. Legantoj ja povas esti malsame influataj de samaj nombroj laŭ tio, ke prezentis ilin malsamopiniantoj.

Raporti nur pri faktoj? Vera senpripensaĵo! Sufiĉas legi ĉiutagajn ĵurnalojn por konstati, ke samaj faktoj estas raportitaj tre malsame.

Sed faru mem jenan eksperimenton: surstrate okazis akcidento; aŭ du personoj disputis k interbatiĝis. Kvindek

personoj ĉeestas k vidis proprokule. Nu, pri la okazaĵo demandu al tri aŭ kvar personoj, hazarde elektitaj k vi konstatos, ke neniu respondos al vi same, neniu vidis la "faktojn", kiuj atestos por lia kredo.

Malmulte da homoj kapablas observi k raporti objektiv-ve. Ni sekve devas celi kreskigi objektivcon ĉe homoj. Se sufiĉe da SAT-anoj sukcesus akiri tian econ, tio estus bono, profito por ĉiuj partioj, por ĉiuj tendencoj. Ĉiuj ja havas intereson esti ĝuste informataj pri la vera stato de la viv-, labor- k batalkondiĉoj de la laboristaro en la tuta mondo.

Oni devas bone scipovi fari diferencon inter la ĉefa agado de partio k tiu de SAT. La unua precipe agitadas por altiri al si la plimulton da laboristoj. La rimedoj por agitado estas tute aliaj ol por edukado. Kutime forestas objektivco en agitado. Ĝi parolas pli al la sentoj, al la koro ol al la racio.

SAT ne devas agiti politike: ĝia tasko povas esti nur eduka. Pri tio ni ĉiuj interkonsentas. Sed, fulmotondro! Ĉu finfine oni komprenos, ke por eduki oni devas uzi taŭgajn rimedojn - k ne ekzistas aliaj, ol tiuj pri kiuj parolas nia Statuto.

Mi estas konvinkita, ke ĉiuj saĝaj gvidantoj el ĉiuj klasbatalaj partioj povas kun tio konsenti. En mala okazo, tiuj gvidantoj fakte ne celus edukadon, sed dresadon, encerbigon de dogmoj. Se ekzistus tia partio, ĝi ne celus la bonon de la Laboristaro k sekve ne povus de ni esti atentata.

(17.X.1929)

For, pastreca maniero!

Ni vivas ĉirkaŭite de misteroj. La scienco liveras al ni tro malmulte da klarigoj.

Vi vane atendas kontentigan respondon de sciencisto, se vi demandas lin, ekzemple, pri la kaŭzo, kiu igas kurantan hundon halti ĉi tie k tie, flaradi kaj fine...levi la postan piedegon por urineti sur elektitan lokon.

Sed demandu pastron. Neŝanceliĝe li tuj respondos, ke tiu hunda kutimo ekzistas simple pro tio, ke Dio tiel decidis per sia senlima saĝo. Sekve ni devas vidi en tiu

stranga fakto nur kaŭzon por ami k adori la kreinton de la homoj, de la hundoj k aliaj bestoj...

Kaj oni devas konstati, ke tiaj respondoj estas bone akceptataj de la amasoj. Ĝenerale, sufiĉas, ke homo parolu aplombe, senhezite kun certa tono, por ke granda plimulto konsentu kun la diroj de la parolanto k eĉ lin aplaŭdu.

Scienculo ĉiam dubetas, hipotezas k donas la klarigojn kiuj ŝajnas al li en la momento la plej akcepteblaj. Sed li bone konscias, ke liaj klarigoj eble ne plu taŭgos post kelka tempo, se novaj eksperimentoj malkonfirmos la hipotezon...

Grandan influon sur la amason ne povas havi scienculo.

Politikaj gvidantoj kredeble tion bone scias. Ili preferere imitas la pastron. Ili parolas kun aplombo, asertas, kvazaŭ profetas. Tial ili kutime trafas sukceson: oni aplaŭdas ilin k obeas...

Mi opinias, ke en SAT, kie ni celas instigi homojn al pensa memstareco, estus domaĝe, se regus la pastreca maniero. Regu preferere la dubema metodo de la scienculo. Se tiel estos, rezultos toleremo, konkordo k unueco...

(12.VII.1928)

K u l t u r i l a s i m p l a n s a ĝ o n

- Vi tre mirigas min!...Ĉu do vere vi opinias ebla, ke la SAT-anoj fariĝu ĉiurilate memstare pensantaj homoj? Per via edukmaniero vi atingos nur, ke tiaj "edukitoj" fariĝos tro memfidaĵ k volos diskuti k decidi pri ĉio ajn Ridinde!...

- Via rimarkigo estas iel tute prava. Mi eĉ citos ekzemplon, kiu apogas vian vidpunkton. Ne malofte oni renkontas K-dojn, kiuj post legado de la "Komunista Manifesto" k de kelkaj resumoj aŭ komentoj pri la Historia Materialismo kredas esti spertaj marksanoj. Ili tiel plej ofte nur ridindigas la marksismon - k sin mem...

Evidente, taŭga edukado devas ne nur veki ĉe homoj la deziron ĉion kompreni, k tiucele ĉion ekzameni mem; sed, plie, ĝi devas celi, ke ili akiru plenan komprenon pri tio, ke specialaj profundaj studoj estas necesaj por ek-

trakti iajn demandojn. Estus ja tute ridinde, se simplaj laboristoj volus pridiskuti la teorion pri relative de Ajnŝtajn (Einstein) aŭ transcendaĵajn filozofiajn problemojn. Kvankam la klero de metafizikuloj ne ĉiam malhelpas ilin paroli sensencaĵojn...

Kaj, sur nia esperanta kampo, ĉu ne okazas ofte, ke klerulo ekvolas reformi nian lingvon tuj post lernado de kelkaj lecionoj? En tia okazo nia intelektulo, same kiel tromemfida elementulo, ne komprenas ĝuste, kio estas sciencó, kiel oni devas esplori demandon antaŭ ol proponi solvon.

Sed mi firme opinias, ke plej ofte - mi ne diras ĉiam - nekleraj proletoj povas havi pli bonan juĝon pri aferoj, kiuj rilatas ilian vivon, iliajn laborkondiĉojn, ol teoriuloj, kiuj tro abstrakte pritraktas tiajn demandojn.

Taŭga edukado devas ĉefe kulturi la simplan saĝon, kiu ekzistas pli malpli ĉe ĉiu normala homo. Kaj tiu kapablo sufiĉas ĉe laboristo por akiri klaskonscion k la certon, ke li estas ekspluatata. La burĝa, ŝtata edukado celas ĝuste nebuligi la simplan saĝon per encerbigo de "veroj", eldiritaj de "dio", de "sanktuloj", de " eminentuloj" k.s. belparoluloj.

Estus tre atentinda rezulto, se la plimulto da SAT-anoj alvenus al tia klara kompreno, ke necesas unue dubi por akiri veran kleron, ĝustan opinion pri ia ajn demando.

Ĉio, kio estas akceptita sen vera kompreno, konsistigas ja nur dogmaĵon, k tio estas certa baro kontraŭ la evoluado, kontraŭ la progreso.

La diversaj eklezioj povas ekzisti nur pro la kredo de siaj anoj. Sed neniu laborista organizo konsentus esti komparata kun iu ajn eklezio. Sekve, ĉiuj povas konsenti kun niaj edukaj principoj.

(24.X.1929)

Ŝafaro, kiu blekante atendas, ke la paŝtisto konduku ĝin, ĉu al paŝtejo, ĉu al buĉejo, ne reprezentas forton. Oni ne forgesu la grandan primilitan lecionon de 1914: la grandaj, multanaraj organizoj el internaciistoj agis tute same kiel la plej puraj patriotoj.

I N T E L E K T U L O - M A N L A B O R U L O

- Mi havas grandan admiron por Zamenhof: li ja kreis lingvon, kiu sukcesis trarabati al si vojon k akiri vivkapablon. Sed tiu sukceso rezultas ĉefe el tio, ke esperanto kelkrilate tre similas "naturajn", naciajn lingvojn. Kaj oni bedaŭras iafoje tian similon.

La naciaj lingvoj trenaĉas kun si tiom da metafizik-aĵo, tiom da nelogikaĵo, da erarigaĵo, ke mi ofte sopiris al esprimilo, por kiu oni povus meti en vortojn nur tion, kio rilatas al faktoj aŭ al ia tute preciza koncepto. Oni dezirus havi lingvon, kiu malebligus ĉian miskomprenon, oni sentas simpatian por iu filozofia apriora lingvo, kiam revis jam de longe utopiistoj...

- Ne metafizikumu viaŭvice; parolu pli konkrete; vi ci tu ekzemplojn...

- Nu, volonte; aŭskultu. Se mi parolas pri "manlaborulo", kion precize tio signifas? Meblisto, seruristo, tajloro ktp., estas nomitaj "manlaboruloj"; ĉu tio signifas, ke ilia cerbo ne utilas al ili dum la laboro? Se estas tiel, mi protestas. Mi mem estas "manlaborulo" - aŭ almenaŭ estis - k asertas, ke dum la metia laboro, mia penskapablo ne malofte estis streĉata por solvi diversajn problemojn, kiuj starigis ĉiufoje, kiam temis pri konstruo de nova objekto, aŭ pri eltrovo de metodo aŭ de procedoj, kiuj plirapidigos mian laboron. Mi certigas ke iafoje mi streĉis pli forte mian intelekton ol kiam mi verkas artikolon. Tamen vidante min ĉe skribotablo k sciante, ke mi skribas por gazeto, multiaj nomus min "intelektulo", dum ili nomus min "manlaborulo", kiam mi staris ĉe stablo en meblofabriko.

Kion sekve signifas la terminoj "intelektulo", "manlaborulo" ?

Min despli embarasas la demando, ke hieraŭ mi renkontis surstrate malnovan konaton, kies okupo estas frotpurigi la pargetojn de burĝoj per brosoj ligitaj ĉe liaj piedoj. Mi bone prezentas al mi tiun laboron k se oni nomus mian konaton "piedlaborulo", neniu tamen komprenus. Sed tiu homo estas certe enkalkulata en la kategorio de "manlaboruloj", kvankam li laboras ĉefe per la piedoj.

Kaj se mi pensas pri tiu lerta, fama kirurgo, kiu segas ostojn, tranĉas karnon, ligas tendenojn, kudras haŭ-

ton kiel aspektas kiel buĉisto, mi tamen ne povas nomi lin "manlaborulo". Se tiel mi parolus, tio aspektus kiel malsprita ŝerco. La lerto de la manoj ludas tamen ĉe kirurgo grandan rolon ĉe operacio!...

Kaj ĉu mi devas nomi "intelektulo" tiun senoriginalan aŭtoron, kies nura talento estas scipovi kolekti kaj kompili dokumentojn, kunfliki argumentojn troveblajn tie kaj tie?

Ĉu estas "intelektulo" tiu instruisto, tiu profesoro, kiuj kvazaŭ vomas al siaj lernantoj la instruon, la sciencon, kiun ili englutis el libroj kaj malbone digestis?

Kiel vi vidas, oni kelkfoje povas trafi en grandan em barason, kiam oni celas malkovri, kion kaŝas la ŝelo de vortoj.

Plej ofte ĉio estas nur ŝajno kaj trompo. Oni nomas ordinare "intelektulo" homon, kies manoj estas puraj kaj senkalaj, kiu surhavas blankan kolumon kaj bone ordigitajn vestojn. Tamen se oni povus rigardi en la kranion de multaj tiaj elegantuloj, oni vidus ke tie kuŝas inerte nur ideoj ĉerpitaj el gazetoj aŭ libroj. Ilia intelekto ludas proksimume la rolon de la stomako ĉe ansero, kiun oni grasigas; ĝi senkritike akceptas la pensan nutron kaj "grasigas".

Sed en laborejo jen homo vestita per makulita kitelo; li kutimas cerbumi pri perfektigo de siaj iloj, pri eltrovo de novaj laborprocedoj; li plie en sia vivo akceptas kiel veran nur, kion li bone perceptas aŭ klare komprenas; homo, kiu ne timas diri: "mi ne scias", kiu kapablas dubi; unuvorte homo, eble ne klera laŭ la kutima senco de l'vorto, sed kies intelekto ĉiam vigle funkcias. Nu, se mi nomus lin "intelektulo", povas esti, ke li mem ofendiĝus, opiniante esti mokata: li ja estas "manlaborulo", tial ke lia laboro malpurigas kaj kalumas liajn manojn.

- Sed viaj rimarkoj ne tre utilas. Diru prefere, kiel vi deziras, ke oni difinu la vortojn "intelektulo" kaj "manlaborulo".

- Ankaŭ mia respondo al via demando tute ne utilos, ĉar mian difinon neniu vortaristo povus akcepti. Sed por kontentigi vin, jen aŭdu:

Intelektulo oni devus nomi nur homon, kiu en sia metio, en sia fako eltrovis ion novan: homon, kiu ĝenerale en sia vivo kapablas liberiĝi el la rutino, el la tradicio, el la kutimoj, kiujn li opinias maltrafaj; perfekta intelektulo

estas - kreanto.

Tipa intelektulo estis Zamenhof - almenaŭ ekster sia fako, la kuracarto. Kvankam ne estante fakulo en lingvoscienco, li tamen kreis (°) esperanton - dum centoj da sciencoriĉaj filologoj k lingvistoj amasigis plej lertajn k konvinkajn argumentojn por "pruvi", ke artefarita lingvo estas utopia entrepreno, ke tia kreaĵo povas nur iel la "Homunculus"-on de d-ro Faŭsto.

Intelektulo estas mia najbaro, tiu ĉarpentisto, kiu inventis elipsilon, kvankam li neniam faris profundajn geometriajn studojn.

Multe da similaj ekzemploj oni povus citi. Ne utilis.

Mi parolu al vi pli radikale: oni devas klopodi forigi el la vortaroj tiujn du maltrafajn terminojn: "intelektulo", "manlaborulo". Kaj tio estos ebla nur, kiam ne plu ekzistos sociklasoj. La manlaborulo ja estas la posteulo de la antikva sklavo, de la mezepoka servutulo. Kaj ĉiu scias, ke inter la antikvaj sklavoj estis ankaŭ homoj kun forta intelekto; ekzemple, la fablisto Ezopo.

Oni devas celi, ke la homoj estu samtempe intelektuloj k manlaboruloj. Normala homo devas malvolvi ĉiujn siajn kapablojn. Malklera laboristo estas sendube ridinda en kelkaj okazoj. Sed ne malpli ridinde aspektas tiu scienculo, kiu ne scipovas enigi najlon en tabulon, ne frapante al si sur la fingrojn per la martelo.

Ĉiu homo devus labori per la manoj dum kelka tempo ĉiu tage; ĉiu homo devus havi la eblecon malvolvi sian intelektan kapablon al ĉiuj direktoj. Intelektuloj, manlaboruloj, laŭ la ĝenerala akcepto de l'vortoj, estas iaj mongtroj produktitaj per la ekspluatado de homoj kontraŭ aliajn homojn.

(14.XI.1929)

(°)"kreis": Jen denove vorto miskompreniga: krei signifas fari ion el nenio. Tio estas ja sensencaĵo, kiun akcepti povas nur dikredulo. Oni devas kompreni ĉi tie la vorton "krei" en la senco: fari ion apartenontan al neniu ekzistanta speco, stilo, tekniko, k.s.

La emo al uzado de vortaĉoj estas ia dandismo ĉe laboristoj.

D e n o v e p r i D U B E M O

- Via dubemo ne havas mian simpation. Estas neeble dubi pri ĉio. Ĉu vi mem iel ne kredas je esperanto k SAT ? Por labori oni bezonas fidon k kredon.

- Neniam mi diris, ke oni devas pridubi ĉion. Estas nedubeble, ke lastan somajnon aperis ĉi tie iu "Interni" (°), k ke ĝi venigis al mi la ĉi supran rimarkigon. Estas tute certe, ke nun mi tenas skribilon por pli detale klarigi mian penson. La dubo sekve devas esti relativa k limigita ĝia kampo.

Oni ne povas dubi pri la ekzisto de esperanto, pri la ekzisto de SAT ; sed neniu povas havi la certon, ke la unua estas la ununura solvo al la problemo pri tutmonda interkompreniĝo k ke la dua estas la plej taŭga organizformo. Sed oni povas, oni eĉ devas dubi pri tio, ĉu esperanto triumfos, ĉu SAT ne detruigōs. Esperanto ne ekzistas en si; ĝi vivas nur per nia komuna volo k estus danĝere kredi, ke nenio povas ĝin detrui. La samon oni povas diri pri nia organizo.

Kiu entreprenas vojaĝon, tiu tute prave povas dubi, ĉu li atingos la celon. Tamen ĉiutage homoj ekvojaĝas. Mi tute ne bezonas havi "fidon" k "kredon" por labori. La K-doĵ kunfondintoj de SAT povus atesti, ke mi ĉiam estis la plej dubema el ĉiuj pri la vivkapablo de nia Asocio. Kaj tamen mi laboris. La eksperimento ŝajnis al mi interesa k inda je oferoj. Tial mi oferis al ĝi tempon, energion k ceteron.

Proletoj ne povas dubi, ke ili estas ekspluatataj, k tiu certo devas instigi ilin trovi vojon por forigi la ekspluatadon. Ne ĉiuj elektas la saman vojon; pro tio ekzistas diversaj inter si konkurencaj organizoj. Pri la vojo estas permeseble dubi.

Homoj konstatas, ke ili vivas k sentas en si bolantan energion, kiu devas ŝpruci. Temas decidi pri la maniero utiligi tiun energion. Iuj diboĉas, kartludaĉas aŭ preĝas al dio k tiel pasigas sian liberan tempon. Aliuj serĉas malsimilan vojon por disŝuti sian energion k elektas tiun, kiu ŝajnas al ili plej inda, saĝa k nobla; tiel kreiĝas ĉe homoj iu vividealo, kiu fariĝas por ili obeenda leĝo. Kiam homoj agas laŭ la principoj, kiuj konsistigas tiun idealon, ili sentas en si moralan

ĝojon; en mala okazo - malestimon al si.

La malfacila flanko de l'problemo kuŝas en tio ĉi : kiel eduki la homojn, ke ili elektu indan, belan, noblan vivmanieron? Kiel atingi, ke ĉiu el ni preferu perdi la vivon ol perfidi la vividealon, kiun li starigis al si? La respondo al tiuj demandoj transirus la kadron de ĉi tiu rubriko k mi limigos min per unu aserto-konsilo: celi vivi heroece. Kaj ekzistas iuspeca heroece, kiu postulas ĉiutagan zorgon; ĝi estas la plej malfacila pro sia ĉiutageco. Estas ja pli facile morti sur barikado aŭ militkampoj dum ekscitiĝo k iafoje ebriiĝo, ol ĉiutage plenumi zorge k akurate taskojn libere akceptitajn. Homoj venas akurate al sia laborejo, tial ke ili timas la mastron; sed malakurate ili vizitas kunvenojn...

Vere liberpensanta homo ne bezonas "fidon" k "kredon" je io ajn por esti instigata labori. Sed estus kruele forpreni la lambastonojn de krura kriplulo; same ni ne riproĉu la kredon al tiuj, kiuj bezonas ĝin por agi.

La dubemo rilatas al la teknikeca menso, la kredo al la religieca. Ambaŭ mensoj reprezentas malsaman stadion de la cerba evoluo. Pri multaj demandoj malsame evoluintaj mensoj ne povas interkompreniĝi. Ateisto k deisto fakte ne parolas la saman lingvon, eĉ uzante la samajn vortojn.

Pastroj k politikaj gvidantoj neniam predikas dubemon. Ili ja bezonas kredantojn. Nia Asocio estas nek eklezio nek partio, tial estu al SAT-anoj permesite dubi.

(2.X.1930)

 (°)Tiuj artikoletoj aperis sub la ĝenerala titolo "Interni". Kompil.

F o r t o d e i d e o j

Oni povas pli malpli kontentige klarigi al si la naskiĝon de ideoj per la materialisma filozofio. Ilia evoluo k la fakto, ke ili postvivas la kaŭzojn, kiuj naskis ilin, ŝajnas al mi malpli facile klarigebla. Kial ekzistas malsamaj religioj en sama loko, tempo, vivkondiĉoj k cirkonstancoj?

Farante tiun demandon, mi pensas pri la mahometanoj k hinduoj en Hindio. La unuaj ja mortigas bovinojn por manĝi ilin k la duaj, kiuj konsideras sanktaj tiujn laktodonantajn bestojn, kelkfoje...mortigas mahometanojn ĝuste pro ilia mortigemo al bovinoj...

La ideoj estas grandaj fortoj. Kiam homoj mortas k mortigas por konservi sian naciecon, sian lingvon, sian apartan vivmanieron, k.s. , ilin instigas al tio ideoj. Se la marksismo fariĝus nova religio tiom altirpova por la laboristaj amasoj, ke ĝi kolektus ilin milionope en ĉiuj landoj, la socialismo povus eble esti konstruata eĉ se la historia materialismo ne estas senmanke fundamentita.

Kiam komunisto-laboristo k socialisto-laboristo interbatalas, ilin instigas ideoj. Ĉe tia konstato oni iafoje volus detrui la ideojn. Neeble. La homo estas animalo, kiu havas ideojn. Por detrui ideojn oni devas detrui la cerbojn, kiuj entenas ilin.

Sola solvo al tia problemo estas, ke la homoj akiru ĝustan komprenon pri la relativa valoro de ideoj k ne konsentu morti aŭ mortigi pro ili.

Sed kiam laboristoj batalas por akiri pli bonajn labor- k vivkondiĉojn, tiam ili ne batalas pro ideoj. Pli alta salajro, pli mallonga labortempo - tio estas konkretaĵo. La klasbatalo estas fakto, ne ia ideologio.

En la Ajnŝtejna (Einstein-a) epoko la relativismo eniris eĉ la kampon de la t.n. ekzaktaj sciencoj. Ĉu ne estas dezirinde, ke ĝi ankaŭ eniru en SAT ? Mi opinias, ke jes. Kaj se tiel okazos, la kamaradeca kunlaborado inter SAT-anoj kun malsamaj politikaj konvinkoj, sed samaj interesoj, povas funkcii glate aŭ almenaŭ sen tro fortaj interpuŝiĝoj.

Tiel estu !...

(15.VIII.1930)

Ŝipestro sin orientas laŭ la direkto montrata de sia kompas. Sed sur la ideala linio, se montriĝas rifo, la estro ĉesas direkti la ŝipon laŭ la rekta vojo. La sennaciismo, samkiel la socialismo, estas ia antici-
po en estonton. Hodiaŭ, kiuj volus ĉiurilate konform-
igi siajn agojn al tiuj ismoj montrus nur ke ili es-
tas kredemuloj k similus ŝipestron, kiu malatentas
rifon.

La internaciismo estas la hodiaŭa vero; la sennaciismo la morgaŭa.

En la priklasa elementa kono, genie klarigita de K.Marks, kuŝas vero pli profunda, pli esenca ol opinias eĉ Marksanoj. Latente ekzistas klaso el personoj, kiuj volas konservi la privilegion, kiun donas al ili la scipoveco de multaj lingvoj, por tiel havi pli da ŝancoj akiri gvidpostenojn en la laboristaj organizoj. Tiu poliglotoj nature estas, pli malpli senkonscie, kontraŭuloj al esperanto.

Oni nomas vero aserton pri kiu ekzistas spirita konverĝo, t.e. interkonsento de ĉiuj spiritoj. Unu el tiaj veroj estas, ke la homaro alcelas unuecon, aŭ-parolante pli precize, pli marksisme - estas al unueco puŝata de l' malvolviĝo de l'produktfortoj. Malkonsento ekzistas nur pri la vojo irenda, pri la rimedoj uzendaj por akceli tiun unuecon. Kiaj ajn estas la vojoj irotaj, la rimedoj uzotaj, estus tre malsaĝe ignori la grandan unuigan forton, kiun konsistigas artefarita lingvo.

Morti pro iu ideo estas pravigeble nur per la konvinko, ke la morto vivigas la ideon. Aliel la martiriĝo estas sensenca mistikaĵo.

Diri: "Mi ne scias, mi ne komprenas", tio postulas sufiĉe da kuraĝo...

La pastroj tiurilate estas la plej lertaj homoj: ili ja promesas al la kreduloj nur postmortan eniron en la paradizo.

La spirita kontaktiĝo inter la diverslandaj proletoj fakte okazas nur pere de poliglotaj intelektuloj. Tial la agado de SAT, celanta kunigi, intimigi senpere la laborulojn tutmondajn, estas esence revolucia.

Al kuracisto, advokato, profesoro, k.s. oni pagas honoraron; al laboristo salajron. Tiu simpla kvalifika diferenco montras klare kiom da servuteco entenas la vorto laboristo.

La inteligento konsistas el tio, ke per juĝkapablo k rezonado homoj eltrovas solvojn pri problemoj, kiujn starigas la vivo.

La besto neniam faras ion, ĝi nur imite ĉiam refaras, tial ke ĝia instinkto liveras al ĝi la solvojn trovitajn de la speco.

Per sia inteligento homoj inventas, same kiel, per la kutimo, kiu estas ia persona instinkto, akirita per la praktikado, ili reproduktas tion, kion ili mem inventis aŭ kion aliu instruis al ili.

Oni sekve povas diri, ke ju pli homo ne submetiĝas al la kutimo, des pli inteligenta li estas. Kaj se oni observas la homojn, oni konstatas, ke inter ili troviĝas malmulte da inteligentuloj: preskaŭ ĉiuj ja estas kutimuloj, rutinuloj, tradiciuloj.

Oni tamen grave erarus, konkludante el tio, ke sufiĉus ne obei ian ajn kutimon por agi inteligente. Kiu, post persona analizado, kritikado, alvenas al la konkludo, ke iu kutimo estas en si mem bona, obeinda, tiu ne agus saĝe, inteligente, se li malatentus ĝin nur pro tio, ke ĝi estas kutimo.

Aliparte, estas iarilate preferinde, ke homo akiru per propra cerbumado eraran opinionon ol alpreni ĝustan ideon, kiun li tutfunde ne komprenas.

Laboristo sin gloranta pri sia isteco similas sklavon, kiu sin glorus pri sia sklaveco.

Ne plu devas ekzisti laboristoj, sed nur laborantoj - laboruloj.

Por ricevi instruon el la legado de gazetoj, oni devus legi nur malnovajn. Se dekjare malnova artikolo estas ankoraŭ...aktuala k interesa, aŭ se la "profetaĵo" de la aŭtoro realiĝis, la artikolo certe estas leginda. Malmulte da tiaj artikoloj troviĝas en la ĵurnaloj, precipe en la ĉiutagaj. Tial oni plej ofte perdas tempon en la legado de gazet-artikoloj.

Se ideoj estas fortaj, ĝuste k korekte esprimitaj, tia-
okaze la leganto penadu por kompreni. Verkisto ne povas konsenti kastradon al sia penso.

Iel gazetisto devas flati al la deziroj de la legantoj. Kiu ne flatas, sed diras nur malagrablajn verojn, tiu riskas neniam akiri popularon.

Kiu atentigas siajn kunhomojn pri neceso multon lerni, multon sperti, pri neceso akiri organiz- k mastrunkapablon; kiu parolas pri malfaciloj, pri neceso de oferado k daŭra batalado; kiu parolas, ke revolucio ne estas sportafero, tiu riskas neniam ricevi aplaŭdojn.

Por akiri popularon, ne estas pli trafa maniero ol diri plaĉajn banalaĵojn aŭ profeti baldaŭan venon de paradiza stato sur la teron.

"Mi petas, ke vi ne prokrastu la aperon de mia artikolo", insistas ĉi tiu - kiu ne antaŭvidas la oscedon de la leganto.

Bona verkisto penas por eviti penon al la leganto - k plie ne forgesas, ke la unua troviĝas en la redakstejo...

Mi kompatas redaktoron, kiam li devas enmeti artikolojn pli bonajn ol la siaj...

Iu laŭdis mian artikolon, k ĉagrene mi pensis: "Kredeble mi diris en ĝi banalaĵojn."

Se por refuti vidpunkton klare eldiritan en 50 linioj, kontraŭulo bezonas skribi 100-linian artikolon, ne povas esti dubo, ke la "refuto" refutas nenion.

Sed por refuti malklare eldiritan opinion, oni kelkfoje bezonus skribi multajn paĝojn. Tiaokaze estas preferinde tute silenti.

.-----o-----.

De E. Lanti, en la sama serio:

- "La Laborista Esperantismo"

- "Absolutismo"

po
1. FF